

Projektet för tillsynen över spårbarheten (2015)

1 Allmänt

Med spårbarhet avses att en företagare kan påvisa varifrån och när ett livsmedel kommer och vart och när livsmedlet levererats vidare. Enligt EU:s allmänna livsmedelsförordning ((EG) nr 178/2002) och den nationella livsmedelslagen ska en företagare med tillräcklig precision kunna koppla samman informationen om mottagna och expederade partier. Särskild lagstiftning fastställer också produktspecifika, strängare krav på angivandet av ursprunget, informationen om livsmedelspartiet och spårbarheten och bokföringen.

Att livsmedlen är lätt spårbara och att företagen har fungerande spårbarhetssystem utgör en central del av hanteringen av livsmedelssäkerheten och ett redskap att förhindra livsmedelsbedrägerier. För till exempel ett företag som idkar eller planerar utförelse av livsmedel till länder utanför EU utgör ett tillförlitligt och systematiskt fungerande system för spårning av livsmedlen en central del av hanteringen av livsmedelssäkerheten.

Att färskt kött, köttprodukter och fiskeriprodukter är spårbara ska verifieras och övervakas med stöd av många olika författningar. På grund av att lagstiftningen är invecklad och delvis rätt flertydig är tillsynen över spårbarheten också ett utmanande livsmedelssäkerhetstillsynsområde för tillsynsmyndigheterna. Lagstiftningen om spårbarhet och den hantering av spårbarheten, som den förutsätter, utgör också i många fall en svåruppfattad helhet för företagaren. Utmaningarna för tillsynspersonen i tillsynen över spårbarheten ökas av att handelsdokumenten, livsmedlens identifieringsuppgifter, en eventuell bokföring över egenkontrollen och företagets olika – allt oftare elektroniska – datasystem står i centrum då spårbarheten kontrolleras. Det är klart, att tillsynspersonen för det mesta behöver företagarens insats och närvaro vid sammanställning och tolkning av handlingarna som krävs.

Mellan mars och november år 2015 genomfördes ett av Evira lett nationellt projekt för tillsynen över spårbarheten. Kontrollobjekt var anläggningar i köttbranschen och anläggningar i fiskbranschen och utöver det några grossister och detaljhandelsbutiker och lager.

Primära syften med projektet:

- Att säkerställa verkställandet av tillsynen över spårbarheten på allmän nivå och att förenhetliga tillsynspersonernas tolkningar i praktiken.
- Att utveckla tillsynsmyndigheternas förmåga att
 - identifiera missförhållanden i spårbarheten
 - reagera på eventuella brister i spårbarheten eller en misstanke om bedräglig verksamhet
 - identifiera situationer då det är skäl att också informera andra myndigheter.

I projektet ingick också:

- Orientering och motivering av företagarna att förstå och verkställa spårbarhetskraven
 - hanteringen av handelsdokument och annan dokumentation
 - kunskap och kompetens; vidtagande av väsentliga åtgärder och dokumentering.

2 Omsättandet i praktiken

år 2014:

- Presentation av projektet på de riksomfattande skolningsdagarna inom livsmedelstillsynen och på regionala skolningsdagar.

år 2015:

- Utarbetande av en projektplan (Evira) och planering av omsättandet i praktiken tillsammans med kontaktpersoner som regionförvaltningsverken (RFV) utsett.
- Verifiering av att de kommunala tillsynsenheterna deltar i projektet (RFV:en).
- Överenskommande om kontrollen av objekten som Evira utövar tillsyn över.

Kontrollbesöken i projektet gjordes mellan mars och november år 2015. Kontrollbesöken fördelade sig jämnt över hela landet och sådana gjordes inom varje regionförvaltningsverks område. Man försökte välja objekten som ska kontrolleras utgående från det att företagets verksamhet är betydande antingen nationellt eller regionalt. Sammanlagt 30 anläggningar i köttbranschen kontrollerades. Av de kontrollerade köttanläggningarna stod 25 under

SLUTRAPPORT Projektet för tillsynen över spårbarheten (2015)

kommunal tillsyn, fyra under Eviras tillsyn och en under regionförvaltningsverkets tillsyn. Det kontrollerades 22 anläggningar i fiskbranschen som alla stod under kommunal tillsyn. De övriga kontrollerade objekten var 15 (tabell 1).

Tabell 1. Hur kontrollbesöken fördelade sig.

köttanläggningar	fiskanläggningar	övriga (grossister och detaljhandel, lager, specialaffärer)	tot. st.
30	22	15	67

Under merparten av kontrollbesöken kontrollerades spårbarheten för minst två livsmedel eller livsmedelskategorier eller alternativt så, att den ena av de ovan nämnda byttes ut t.ex. till en omfattande kontroll av totalhanteringen av spårbarhetsdokumenten. Under kontrollen underströks helheten eller i detta fall att vägledningen är effektiv och att inspektören kan försäkra sig om att spårbarhetskraven omsätts i praktiken.

Representanten för verksamhetsstället som valts som objekt för kontrollen informerades om kontrollen före kontrollbesöket. Han informerades om att det rör sig om en projektkontroll. Med företagaren överenskomms om en lämplig tidpunkt så att också representanten för företagaren hade möjlighet att planera sin arbetsdag så att han kan vara närvarande den tid som krävs. Kontrollbesöken planerades och genomfördes så att det reserverades gott om tid för rådgivande och orienterande diskussion (allt enligt behovet och läget). Eftersom projektet utöver kontrollen också hade en starkt vägledande och rådgivande tyngdpunkt, var det viktigt att utöver företagarens "egen tillsynsperson" också en representant för RFV och/eller Evira deltog i kontrollbesöket. Det säkerställdes också att företagaren hade en sådan representant på plats, som kunde berätta om företagarens omständigheter och ta emot information och också leverera sådan vidare. Representanterna för RFV:en deltog också berömligt i kontrollbesöken inom sitt område. Eviras representant ("projektchefen") deltog i en vägledande och rådgivande roll i 39 kontroller.

För varje kontrollerade livsmedels eller frågas del gavs ett spårbarhetsvitsord på skalan A-B-C-D. För bedömningen svarade tillsynspersonen på verksamhetsstället. Utöver det gavs också ett totalvitsord för spårbarheten, även det på skalan A-B-C-D.

I kontrollblanketten ingick påtagligt många verbala bedömningspunkter och frågor. Syftet med dem vara att få aktuell och avstämd information för utveckling av tillsynen över spårbarheten. Ett annat syfte var att få information för att allt effektivare kunna inrikta innehållet i vägledningen och skolningen (till såväl tillsynspersoner som företagare).

3 Resultaten och granskningen av resultaten

3.1 Resultaten av utvärderingen av spårbarheten

Resultatet av kontrollen i projektet för tillsynen över spårbarheten gavs med vitsorden A, B, C eller D för att vitsordet i kontrollen i projektet inte skulle förväxlas med vitsordet inom Oiva. Merparten av de kontrollerade objekten erhöll vitsordet A (verksamheten motsvarar kraven) eller B (små missförhållanden). Totalvitsordet C (missförhållanden som ska rättas till inom utsatt tid) fick 13 % av de kontrollerade anläggningarna i köttbranschen och 14 % av de kontrollerade anläggningarna i fiskbranschen. De övriga objekten som kontrollerades i projektet (15 st.) erhöll vitsordet A eller B (Tabell 2).

Tabell 2. Kontrollerna som utfördes i anläggningar i spårbarhetsprojektet. Hur de givna objektspecifika totalvitsorden fördelade sig, %.

Vitsord	Av köttanläggningarna, %	Av fiskanläggningarna, %
A verksamheten motsvarar kraven	47	41
B små missförhållanden	40	45
C missförhållanden som ska rättas till inom utsatt tid	13	14
D missförhållanden som ska rättas till omedelbart	0	0

Resultaten av projektkontrollerna låg på en uppmuntrande nivå. Vitsorden i projektkontrollerna och vitsorden i de hittills gjorda spårbarhetskontrollerna inom Oiva i objekt av motsvarande typ står till sin %-fördelning i linje med varandra.

SLUTRAPPORT Projektet för tillsynen över spårbarheten (2015)

De mest typiska små missförhållandena som ledde till vitsordet B, köttbranschen:

- I en mottagen råvaras följehandlingar förekom brister och företagaren hade inte påpekat (dvs. förutsatt att saken rättas till) leverantören/leverantörerna till råvaran om saken.
- I följbrevet till kött som ska sändas vidare från anläggningen saknades den referens som specificerar partiet eller försändelsen (allt enligt fallet) och/eller avsändningsdatumet.
- Bokföringen & handelsdokumenten för produkter som ska sändas vidare från anläggningen var något flertydiga.
- Beteckningarna som specificerar produkterna ("produkttraderna") var för flertydiga eller saknades sporadiskt.
- I hanteringen av informationen om ursprungslandet för kött som ska levereras vidare färskt förekom förbättringsbehov.
- Systemet för obligatorisk märkning av nötkött: verksamheten i praktiken A eller B (allt enligt objektet), planen för egenkontroll skulle uppdateras till den delen.
- I spårbarheten av en råvara som fryses med tanke på egen produktion och/eller recirkulationen av skivnings-/strimlingsrester förekom missförhållanden.
- I hanteringen av recepten förekom små missförhållanden.
- I precisionen på benämningarna på producerade mellanprodukter (lagring) eller legotillverkade produkter och i identifieringen av sådana produkter (lagring, förpackning) förekom sporadiska missförhållanden.
- Sändandet av livsmedel från samma företagares eller samma koncerns anläggning till en annan: i handlingarna och/eller märkningarna på produkterna förekom sporadiska missförhållanden.

De mest typiska små missförhållandena som ledde till vitsordet B, fiskbranschen:

- I en mottagen råvaras följehandlingar förekom missförhållanden och företagaren hade inte påpekat (dvs. förutsatt att saken rättas till) leverantören/leverantörerna till råvaran om saken.
- Följbrevet till en mottagen råvara var inte alltid tillgängligt då försändelsen togs emot utan företagaren meddelade att det "kommer i efterhand".
- Företagaren visste inte var följbrevet (flera) till en mottagen råvara var (i allmänhet fann man det senare i företagarens egen bil eller i efterhand någon annanstans i verksamhetslokalerna).
- Sporadiska brister i företagarens egna handelsdokument till avsända produkter/råvaror.
- Etiketteringsfel för den informations del, som påverkar spårbarheten.
- "Legotillverkning": sporadiska brister i dokumenteringen av spårbarheten. (Typiskt råvarorna vs slutprodukten, beteckningarna och kilona för flertydiga.)
- Sändandet av livsmedel från samma företagares eller samma koncerns anläggning till en annan: i handlingarna och/eller märkningarna på produkterna förekom sporadiska missförhållanden.

De små missförhållandena som lett till vitsordet B var som helhet inte överraskande. Resultatet visar att det är många saker som ska hanteras och att behärska och hanterandet av dem också kräver satsningar.

Beskrivningarna som gavs av observationerna som lett till vitsordet C (missförhållanden som ska rättas till inom utsatt tid). Köttbranschen:

- "Legotillverkning": i dokumenteringen av spårbarheten missförhållanden som ska rättas till inom utsatt tid. (Typiskt råvarorna vs slutprodukten, beteckningarna och kilona).
- I spårbarhetsinformationen missförhållanden som ska rättas till inom utsatt tid – för flera leveransers del saknades centrala handlingar och/eller egenkontrollanteckningar.
- Systemet för obligatorisk märkning av nötkött: ursprungslands-, slaktat-, styckat- och partinummerinformationen förmedlades inte vidare till produkten som ska säljas till konsumenten (färskt nötkött).
- En beskrivning av systemet för obligatorisk märkning av nötkött saknades helt i planen för egenkontroll eller så var den betydligt bristfällig.
- I spårbarheten av en råvara som fryses med tanke på egen produktion och/eller recirkulationen av skivnings-/strimlingsrester förekom missförhållanden som ska rättas till inom utsatt tid.
- I förvaringen av handelsdokumenten förekom missförhållanden som ska rättas till inom utsatt tid.
- I sammankopplandet av en förpackad produkt med dess tillverkningsdag eller parti förekom missförhållanden som ska rättas till inom utsatt tid.
- I hanteringen och användningen av ursprungslandsinformationen för kött förekom missförhållanden som ska rättas till inom utsatt tid.

SLUTRAPPORT Projektet för tillsynen över spårbarheten (2015)

Fiskbranschen:

- Identifikationsmärkesinformationen saknades i företagarens egna handelsdokument (godkänd lokal).
- I företagarens egna handelsdokument förekom missförhållanden som ska rättas till inom utsatt tid.
- Livsmedel som skulle levereras iväg åtföljdes inte av något handelsdokument.
- Då livsmedel av animaliskt ursprung levererades iväg hade i följesedlarna inte antecknats någon exakt beskrivning av livsmedlet och/eller mängden livsmedel.

För små och medelstora företag verkar innehållsinformationen i handlingarna vara den svåraste saken som ingår i spårbarheten att hantera. Med "svåraste" avses här att kategoriska brister just inte förekom, men hanteringen av dokumenten kräver mer systematik och insikt om det, att den fastställda informationen om försändelser med livsmedel av animaliskt ursprung alltid - och i sin helhet - ska levereras den livsmedelsföretagare tillhanda, till vilken livsmedlet levereras. Det kan påverkas med precisionsvägledning (praktiska exempel etc.) och skolning. Två andra helheter och verksamhetsformer, där det i stor utsträckning förekom olika brister som hänför sig till hanteringen av spårbarheten var s.k. legoarbeta och att företaget för sin räkning låter tillverka något led i tillverkningen av produkten på ett annat verksamhetsställe. Kontraktstillverkningen av handelns egna märken är något helt annat och verksamheten som hänför sig till den var också alltid i ordning för spårbarhetens del.

Kraven i systemet för obligatorisk märkning av nötkött, som är mycket detaljerade, men också tydligt och exakt fastställda, var helt tydligt som helhet inte i det skick som författningarna förutsätter för helt alla företagares del. Den vanligaste bristen som konstaterades i denna sak var beskrivningen av märkningssystemet i planen för egenkontroll.

I projektkontrollerna kontrollerades spårbarheten för många olika livsmedel. Utöver det kontrollerades saker som hänför sig till hanteringen av spårbarheten (till exempel vilken information som matas in i det elektroniska styrsystemet och vilken information det förmår koppla samman som spårbarhetsinformation) och dokumenteringen av spårbarheten (till exempel vad som dokumenteras och varför). Avsikten var att samla in information om vad som kontrollerats och hur mycket och det kontrollerade livsmedlet antecknades således på projektkontrollblanketten (Bilaga 1). Med denna information kunde man försäkra sig om (Evira) att kontrollerna inriktades på ändamålsenliga saker.

3.2 Spårbarhetsinformationens tillgänglighet

Spårbarhetsinformation behövs till exempel då ett livsmedel måste återkallas från marknaden. Mellan företag i livsmedelsbranschen behövs och används spårbarhetsinformation till exempel då en samarbetspartner eller kontraktstillverkningkund ber om sådan information för ett livsmedelspartis del. Det är desto lättare, säkrare och snabbare för företagaren att samla in och sammanställa informationen som krävs och leverera den till en tillsynsperson eller samarbetspartner, ju ändamålsenligare och mer systematiskt informationen (dokumenten) sammanställts och förvarats. Ett tydligt och systematiskt sätt att förvara informationen som krävs gör det också lättare att utföra spårbarhetskontrollen och hjälper tillsynspersonen och företagaren att koncentrera sig på det väsentliga. Att spårbarhetsinformationen är tillgänglig är förmåga att tillhandahålla exakt information tillräckligt snabbt. Lagstiftningen fastställer ändå inte hur informationen ska förvaras eller exakt hur snabbt den ska tillhandahållas.

Var sätten att sammanställa och förvara informationen således ändamålsenliga i förhållande till ett eventuellt behov av information, sakens allvar och den tid, inom vilken informationen borde vara tillgänglig? Ett mycket positivt resultat med tanke på företagen och eventuella återkallelsefall var att företagen i fråga om huvuddelen av de kontrollerade livsmedelspartierna genast visste, varifrån och hur spårbarhetsinformationen sammanställs och söks fram. Här tas ändå inte ställning till det om informationen som företagaren samlat ihop innehöll allt som spårbarhetsförfattningarna förutsätter. En sporadisk märkningsbrist skulle i ett eventuellt återkallelsefall ändå inte hindra att återkallelsen avgränsas och verkställs.

Av tabell 3 framgår riktgivande hur länge det tog för företagarens representant att samla in all tillhandahållbar information för kontroll av spårbarheten för livsmedelspartiet i fråga. Endast i färre än var tionde kontroll av ett livsmedelsparti kunde företagaren under kontrollen inte samla in och tillhandahålla all den information han kan tillhandahålla. Det bör observeras att lagstiftningen ger en möjlighet att leverera informationen också i efterhand och inte heller dessa företagare agerade således i strid mot författningarna. Författningsstridigt är det, att all information som krävs inte kan tillhandahållas (behandlat i punkt 4.1). Helhetsresultatet för spårbarhetsinformationens tillgänglighet i punkt 4.2 kan anses mycket gott.

SLUTRAPPORT Projektet för tillsynen över spårbarheten (2015)

Tabell 3. Tiden som krävdes för tillhandahållande av den tillhandahållbara informationen för kontroll av ett livsmedelspartis spårbarhet.

Tid	St. kontrollerade livsmedel/livsmedelspartier	% av alla kontrollerade livsmedel/livsmedelspartier	
omedelbart	49		Hos de stora företagen förekom stora skillnader beroende på systemet. 5 min – "över en halv timme", om all information inte fanns i ett och samma system.
10–15 min.	23		
15–30 min.	11		
30–45 min.	6		
1 timme	3		
1,5 timmar	1		
en del av handlingarna levererades separat senare	7	7 %	
alla handlingar levererades senare	2	2 %	
företagaren kunde inte leverera någon information	1	<1 %	

Den befintliga spårbarhetsinformationen var således väl tillgänglig. En mycket bra sak var att verksamhetsstället alltid hade åtminstone en grund som är i skick och som det vara bra att med liten vägledning bygga upp bättre rutiner. De största företagen hade till huvuddelen funderat ut och byggt upp sina system så att de var stilrena och säkra – i vissa fall förekom visserligen möjligheter till mänskliga fel, om man inte hade någon dubbelsäkring.

Ju rörigare och odefinierbarare sättet att sammanställa och arkivera handlingar och eventuella egenkontrollanteckningar är, desto säkrare saknas sporadiskt spårbarhetsinformation. Ett fastställt och systematiskt sätt att agera säkerställer att spårbarhetsinformationens tillgänglighet. Under kontrollen antecknades som subjektiva bedömningar hur verksamhetsställets sätt att förvara spårbarhetsinformationen omsätts i praktiken (Tabell 4).

Tabell 4. Förvaringen av spårbarhetsinformationen.

Spårbarhetsdokumenten	Av köttanläggningarna, %	Av fiskanläggningarna, %
Systematiskt tillgängliga	73	64
Inget systematiskt sätt att förvara, men företagaren visste genast, var man "vanligen finner" dokumenten som hänför sig till en viss sak	17	27
Sättet att förvara bristfälligt	10	9

En stor företagare har inte nödvändigtvis all information på ett och samma fysiska ställe (i elektroniskt format och/eller på papper) eller tillgängligt med en och samma sökmetod ur en databas. Trots det kan informationen i praktiken vara "systematiskt tillgänglig" och så var det också så gott som alltid.

Spårbarhetsinformationens tillgänglighet och utredningen av sätten att dokumentera, spara och förvara den hjälper för sin del oss att förstå vilka saker som är utmanande för företagen och vilka saker som inte är det. Utgående från informationen i denna punkt 4.2 vet man vid inriktning och planering av tillsynen över spårbarheten att företagen väl kan förvara och tillhandahålla spårbarhetsinformationen de har. Eventuella spårbarhetsproblem och tyngdpunkter i utvecklingsarbetet ligger i att företagen borde ha all förutsatt information och alla förutsatta dokument i den form (till exempel informationen om försändelser med livsmedel av animaliskt ursprung i handelsdokumentet) som författningarna förutsätter.

3.3 Spårbarhetssystemen och observerad god praxis

Det är klart att ett stort verksamhetsställe som består av många olika tillverkningsavdelningar kräver ett annorlunda system för hantering av spårbarhetsinformationen än en liten företagare. Huvudsaken är att informationen som krävs kan tillhandahållas.

Under projektkontrollbesöken utreddes och antecknades hurdan spårbarhetssystem verksamhetsstället har. I regel tjänar följesedeln som åtföljer ett mottaget livsmedelsparti som företagets centralaste hjälpmedel att hantera

SLUTRAPPORT Projektet för tillsynen över spårbarheten (2015)

spårbarhetsinformationen. Följesedeln kan med olika praxis, allt enligt företagets rutiner, sammankopplas med partiidentifikationerna för produkterna som företaget tillverkat. Den vanligaste formen av partiidentifikation är produktens förpackningsdatum. Ovan nämnda information kan förvaras och sammankopplas antingen elektroniskt eller på papper.

Någon egentlig skyldighet till intern spårbarhet ingår inte i livsmedelslagstiftningen med undantag för systemet för obligatorisk märkning av nötkött. Noggrannheten, med vilken ett mottaget livsmedelspartis följesedel eller motsvarande dokument kan sammankopplas med den tillverkade produktens partiidentifikation, varierade en hel del från en företagare till en annan. I små företag uppnåddes tillräcklig noggrannhet redan på grund av det, att de tillverkade mängderna och dokumenteringarna på veckonivå var små. Därför förekom inte ens något behov att ett dess märkvärdigare system. Stora företagare använde sig av olika, för deras egna behov och rutiner skapade och avpassade elektroniska order- och säljssystem. I dem ingick också eller till dem hänförde sig oftast ett system för intern spårbarhet som i de flesta fall backades upp av ett kvalitetscertifikat beviljat av en utomstående instans. Mellan de ovan nämnda låg en grupp företagare, som hade ett spårbarhetssystem som skapade spårbarhetsinformation som i de flesta fall nog uppfyllde kraven i lagstiftningen åtminstone upp till vitsordet B. Det vore ändå att rekommendera, att företagarna i fråga i sitt system för egenkontroll skulle inkludera till exempel en dagspecifik (avdelningsspecifik) tillverkningsbokföring med använda råvarupartier. Redan med enbart denna åtgärd skulle företagaren höja sin hantering av spårbarheten till en betydligt mer detaljerad nivå.

I stora företag gick och förvarades således merparten av spårbarhets- och produktinformationen i ett elektroniskt system. Detta förutsatte på motsvarande sätt att råvarupartiet allt från att det mottagits antecknades som mottaget i systemet och märktes så, att det vid behov också framöver kunde läsas in (processuppföljning) i det elektroniska systemet. Utöver streckoder, sifferserier eller annat dylikt hade företagen olika genialt enkla funktionella sätt att märka råvaran visuellt så, att arbetstagarna i produktionen kunde identifiera den i enlighet med fastställda villkor även utan en elektronisk avläsare.

Typiskt för stora verksamhetsställen var också, att någon liten del av den interna spårbarhetsinformationen på en enskild avdelning fanns på papper. Då tog det en viss tid att samla in all spårbarhetsinformation om livsmedelspartiet på ett och samma ställe. Det är helt godtagbart och i alla företags som agerar så fungerade inhämtningen av information ändamålsenligt och systematiskt.

De stora företagarna verkade ändå i allt högre grad övergå till elektronisk informationshantering. För små företagare är det säkert inte ens ekonomiskt lönsamt att investera i ett elektroniskt spårningssystem – enkel pappersdokumentation (inkommande vs utgående vs märkningarna på livsmedelspartiet) arkiverad i några mappar är ett helt tillräckligt hanteringssätt, om bara dokumenteringen inkluderar förutsatt information och livsmedlen är tillräckligt märkta. En eventuell Excel-bokföring och ett eventuellt elektroniskt faktureringsystem stödde för sin del hanteringen av spårbarheten.

De mest vägleda/instruerade sakerna som hänför sig till praxisen var:

- Fundera och gör klart för dig vad som i verksamheten är ett "parti". Kunde det löna sig att precisera spårbarheten till exempel från veckonivå till dagsnivå. Tänk på en återkallelse av olika orsaker och omfattningen på åtgärderna som den medför för dig själv.
- Bokföring på dörren till fryslagret, vad har frysts (benämningarna) och när har frysts och när har livsmedel tagits för upptining av partiet i fråga.
- Fastställ för dig och i ordern (vid behov) ursprungslandet för köttet eller fisken du beställt vs recepten. Dokumentera. Säkerställ att ursprungslandet för köttet eller fisken du tagit emot har angetts i handlingarna (och märkningarna på förpackningen) och att det motsvarar det som du beställt.
- Precisera helheten spårbarhet i din plan för egenkontroll och fundera vad allt som hänför sig till den i form av hanteringsåtgärder allt från mottagningsanteckningen.
- Som information räcker det inte med enbart "jag vet själv att det där är råvara xx från dagen yy". Vad vore ett systematiskt, informativt och för din verksamhet lämpligt sätt att märka en oförpackad råvara.
- Verkställandet av bokföringen som hänför sig till spårbarheten bör inte vara beroende av den ifrågavarande arbetstagarens kompetens, vilja eller närvaro (semestrar). Fundera, instruera och delegera till inhoppssystem.

SLUTRAPPORT Projektet för tillsynen över spårbarheten (2015)

Verksamhetsmässigt särskilt bra praxis som observerades under kontrollerna var:

Order

- I en elektronisk kalender antecknades råvarorna som beställts/mottagits dagen i fråga.

Mottagning:

- I samband med mottagningskontrollerna skapades ett partinummer för det mottagna råvarupartiet och det tillsammans med handelsdokumentets identifikation sparades alltid på sin egen rad i Excel.
- I handelsdokumentet för det mottagna råvarupartiet hade då partiet togs emot klistrats partiets förpackningsetikett. Så kunde förpackningsinformationen och handelsdokumentet genast sammankopplas med varandra.
- Vid mottagning en separat blankett, på vilken de i anläggningen mottagna köttpartierna antecknades med leverantör och datum.
- Det ankomna partiets ursprungs- och partiinformation hade antecknats i en separat mottagningsbokföring.
- Varje mottaget köttparti gavs en separat partiidentifikation och pallsedel (eller kärlsedel).

Lagring:

- I råvarulagret hade varje råvarubenämning sina egna namngivna pallplatser.
- I råvarulagret fanns egna dörrar för förflyttning in i lagret och förflyttning bort från lagret -> livsmedelspartierna togs i användning i tidsföljd utan att arbetstagaren separat behövde ordna med saken.

Mellanlagring:

- Resterna som blir över av en tillagad produkt som ska förpackas och som ska recirkuleras förpackades i vakuum och märktes med produktens beteckning och tillverkningsdatum. De produktbenämningar, till vilkas massor det var möjligt att använda sånt som ska recirkuleras, hade fastställts separat (allergener). Spårbarhetsinformationen antecknades i egenkontrollbokföringen.

Produktion:

- Varje avdelning hade en egen produktionsdagbok. Praxisen i fråga är särskilt nyttig i sådana fall, då man av en och samma massabenämning (recept) tillverkar (tillagar/styckar/skivar/strimlar/förpackar) olika kommersiella produktbenämningar. Avdelningschefen kvitterade dagligen att han kontrollerat och godkänt dagboken.
- För utländsk och finsk råvara fanns olikfärgade identifieringssedlar under lagringen och genom hela produktionen.
- På tillagningsvagnen fästes en värmetålig sedel, på vilken partispecifik intern spårbarhetsinformation hade antecknats.

Expeditionsavdelningen:

- I den del av följesedeln, som stannar kvar hos företagaren, limmades in leveranspartispecifika varuetiketter.

Utgående från informationen i denna punkt förstår man bättre vilka saker som är utmanande för företagarna och vilka de starka områdena är. Det har man nytta av vid inriktning och utveckling av spårbarhetstillsynen. Att spårbarheten är god och tillförlitlig på det sätt som lagstiftningen förutsätter gagnar hela sektorn och utgör också en faktor som främjar sektorns och hela den finländska livsmedelsbranschens tillförlitlighet och konkurrenskraft på exportmarknaden. Därför vore det också att rekommendera att företagarna själva till exempel då de gör kvalitetsrevisioner skulle förmedla spårbarhetspraxis som de själva upplevt som bra till varandra.

3.4 Produktsäkerhetssystem som en tredje part certifierat och spårbarhets- och återkallelseövningar

På projektkontrollblanketten antecknades också om företagaren i anläggningen i fråga använder sig av ett av en tredje part certifierat produktsäkerhetssystem (kvalitetssystem) (Tabell 5). Det är bra om tillsynspersonerna blir medvetna om förekomsten av ett eventuellt kvalitetssystem certifierat av en kommersiell instans, eftersom ett sådant certifierat kvalitetssystem i princip innebär, att företagaren från sina egna utgångspunkter tänkt ta i bruk och upprätthålla ändamålsenlig spårbarhets- och dokumenteringspraxis. Ett certifierat produktsäkerhetssystem inbegriper också ett krav på ett system för intern spårbarhet och till den delen överskrider företagarna i fråga i princip kraven i lagstiftningen – med undantag för kraven på ett system för obligatorisk märkning av nötkött och kraven i EU:s gemensamma fiskeripolitik. Ett certifierat produktsäkerhetssystem inkluderar också ett krav på regelbundna återkallelseövningar och på att resultatet av dem ska dokumenteras. Fungerande etablerad praxis och intern spårbarhet innebär att tillsynspersonen i spårbarhetskontrollen sannolikt snabbare och mer inriktat kan koncentrera sig på det väsentliga och utgående från informationen om livsmedelspartiet följa upp till exempel partiets fysiska flöde allt från mottagningsavdelningen till expeditionsavdelningen eller tvärtom eller varför inte mitt under produktionsprocessen. Sålunda förbättras spårbarhetskontrollens effektivitet. Tillsynspersonen ges också en konkret möjlighet att göra en kilobalanskontroll (inget krav i lagstiftningen), med andar ord se om ”input-output” stämmer.

SLUTRAPPORT Projektet för tillsynen över spårbarheten (2015)

Tabell 5. Projektkontrollerna, 67 st. Det kontrollerade verksamhetsstället använder sig av ett av en tredje part certifierat produktsäkerhetssystem, i % av de kontrollerade objekten. Spårbarhets- och återkallelseövningar har gjorts, i % av de kontrollerade objekten.

Använder sig företagen i anläggningen i fråga av ett av en tredje part certifierat produktsäkerhetssystem (kvalitetssystem)	av köttanläggningarna, %	av fiskanläggningarna, %
ja	33	18
nej	67	82
Företagaren har gjort spårbarhets- och återkallelseövningar*	33	27*

*Två företagare hade gjort återkallelseövningar, även om företagen inte har något certifierat produktsäkerhetssystem.

Ett av en tredje part certifierat produktsäkerhetssystem ersätter inte behovet av de spårbarhetskontroller som myndigheten gör, men användningen av sådana tas möjligen framöver allt mer i betraktande vid utveckling av den tillsyn som livsmedelsmyndigheterna utövar.

3.5 Partiinformations- och spårbarhetskraven som EU:s gemensamma fiskeripolitik förutsätter

Kraven i EU:s gemensamma fiskeripolitik (GFP) gäller hela livsmedelskedjan allt från primärproduktionen till detaljhandeln och de avviker rätt mycket från spårbarhetskraven i livsmedelslagstiftningen. GFP kräver också till den delen insättning i saken av såväl tillsynspersonerna som företagen som hanterar fiskeriprodukter. Utgående från projektkontrollerna kan också konstateras att enbart den skriftliga vägledning, som tidigare levererats helt tydligt inte varit tillräcklig. Projektet för tillsynen över spårbarheten tjänade sålunda som ett aktuellt redskap för informering och orientering om partiinformations- och spårbarhetskraven som GFP ställer. Syftet med åtgärderna som fiskeripolitiken förutsätter och tillsynen över dem är att säkerställa att fisken som fångats inom EU:s vattenområden och fisken som odlats i havet är lagligt och hållbart fångad och odlad. I fråga om den tillsyn som livsmedelstillsynsmyndigheterna utövar rör det sig således om laglighetstillsyn. "Ett led bakåt" -uppföljning och intern spårbarhet är inte tillräckligt i sig. Den ursprungliga fiskpartiinformationen ska vara tillgänglig och kunna läggas fram i alla stadier av kedjan. Om en enda länk i kedjan således sviker, avbryts förflyttningen av den förutsatta parti- och spårbarhetsinformationen vidare i kedjan.

Denna punkt har inte kontrollerats som en uttrycklig spårbarhetskontroll, eftersom man i varje kontrollobjekt konstaterade att saken ännu var främmande för företagen och att förutsatt information inte finns. GFP var som sak fortsättningsvis främmande också för merparten av tillsynspersonerna. Representanten för Evira gick igenom de centrala GFP-kraven med tillsynspersonen och representanterna för företagen, grunderna för kraven och var det framöver är möjligt att finna mer information och vägledning. Under och också efter projektet har Evira och JSM:s enhet för fiskerinäringen utnyttjat informationen som projektet gett i vägledningen till tillsynen, företagen och intressentgrupperna.

4 Funderingar

På basen av de objektspecifika kontrollresultaten (A, B, C, D) ligger hanteringen av spårbarheten i merparten av företagen på god nivå. Resultaten av projektet och de inkomna resultaten av bedömningarna inom Oiva ligger väl i linje med varandra och det visar att tillsynspersonerna i genomsnitt är kunniga. Det är mer fråga om det, huruvida tillsyn utövas över rätta saker och tillräckligt grundligt. Under projektets lopp framkom att tillsynspersonspecifika skillnader förekom. Det är skäl att fortsätta skola och motivera tillsynspersonerna och fördjupa deras kompetens. Framöver borde skolningen i tillsynen över spårbarheten också inriktas så att tyngdpunkten mer ligger på uppdagandet av eventuella bedrägerier eller lindrigare fusk.

Olika exempelfall som inkommit under detta projekt kan utnyttjas som exempel som konkret öppnar typiska finländska brister i spårbarheten, men det är också skäl att i skolningen inkludera bedrägerifall som uppdagats i Europa och analyseringen av dem.

Tillsynspersonerna ställde många frågor om intressentgruppernas roll i livsmedelsbranschen. Möjligheten att ta med och utnyttja intressentgrupper i skolningarna och i arrangeringen av skolningar borde också allt enligt möjlighet utredas.

SLUTRAPPORT Projektet för tillsynen över spårbarheten (2015)

Många tillsynspersoner föreslog att det vore bra att utveckla spårbarhetstillsynen så, att man på samma gång skulle börja kontrollera livsmedelspartiets hela leveranskedja. Förslaget och synsättet är mycket lönt att understödja och utgör utan tvivel en del av framtiden i tillsynen över spårbarheten och i identifieringen av bedräglig verksamhet.

Utgående från resultaten och responsen erhålls information, med hjälp av vilken spårbarhetstillsynen allt mer ingående och inriktat kan vägledas. Det kom också in en hel del olika praktiska exempel på tolkningar, på brister i rutinerna och på särskilt bra rutiner. De utnyttjas framöver i vägledningen till tillsynen, men också i skolningarna och varför inte för att ge liv åt (media)kommunikationen.

5 Utvärdering av effekterna av projektet

Projektet ökade de deltagande tillsynspersonernas förmåga att utöva effektiv spårbarhetstillsyn. Som ett av de centralaste exemplen på det kan nämnas den ökade informationen om olika saker, som också utgör en del av livsmedlens spårbarhet. Det centrala är förmågan att uppdaga och identifiera dessa saker. Kompetensen och motivationen att vid behov vägleda företagaren i för företagaren i fråga verksamhetsmässigt förnuftig spårbarhetspraxis ökade också. Det spelar en central roll nu och framöver också i identifieringen av olika element i livsmedelskedjan som anknyter till eventuell bedräglig verksamhet.

Responsen från företagarna var till huvuddelen uppmuntrande och positiv. Man önskade fler liknande projekt. Redan i projektplanen utgick man från att "projektchefen" aktivt skulle delta i kontrollbesöken. Omedelbart efter de första kontrollbesöken konstaterades att beslutet är det rätta och att det är skäl att satsa så mycket som möjligt på projektchefens deltagande. Särskilt de små och medelstora företagarna upplevde att de fått information och verkställbara praktiska anvisningar. Tillsynspersonerna, representanterna för RFV:en och representanten för Evira erhöll mångahanda viktig och beaktansvärd information och nyttiga utvecklingsförslag från representanterna för företagarna.

Projektkontrollblanketten var mycket detaljerad. Tillsynspersonerna upplevde den som alltför tung, men de flesta också som nyttig. Med hjälp av den erhöles ändå betydligt mer omfattande information än i den normala spårbarhetskontrollen inom Oiva också om de projektkontrollobjekt, i vilka en representant för Evira inte deltog i kontrollen. Man erhöles således en hel del information och den kan väl utnyttjas i vägledningen om tillsynen över spårbarheten och till exempel vid planering av skolningens innehåll.

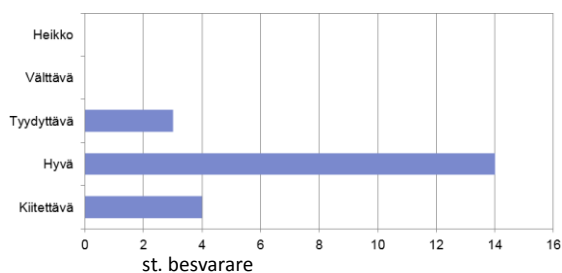
6 Erhållen respons

Respons på hur projektet lyckades samlades in med hjälp av Webropol-enkäter som sändes ut efter kontrollbesöksperioden och med frågor i slutet av projektkontrollblanketten. I Webropol-enkäten ingick också verbal utvärdering, utgående från vilken det gjorts ett sammandrag av, vad man i framtiden kunde göra bättre (punkt 6.2).

6.1 De centralaste resultaten av Webropol-enkäten

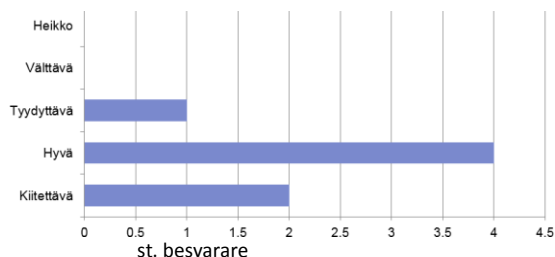
Antalet svar från de ledande besiktningsveterinärerna på Evira som deltog i projektet var så litet, att responsen inte behandlas i samband med denna rapport.

Responsen som erhöles från kommunerna och RFV:en var som helhet tydligt positiv. Responsmedelvärdet på frågan "Vilket vitsord ger du innehållet i projektkontrollen och genomförandet av kontrollen som utvecklare av din kompetens?" placerade sig mellan "god-berömlig" (Figur 1 och 2). Responsmedelvärdet på frågan "Ökade deltagandet i projektkontrollen din kompetens i fråga om tillsynen över spårbarheten?" var "rätt mycket" (figurerna 3 och 4).

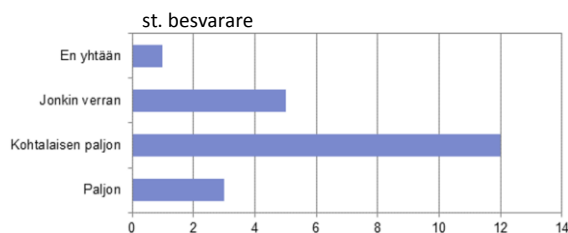

Figur 1. Webropol, svararen en kommunal tillsynsmyndighet. Svarare tot. 21. Vilket vitsord ger du innehållet i projektkontrollen och genomförandet av kontrollen som utvecklare av din kompetens?

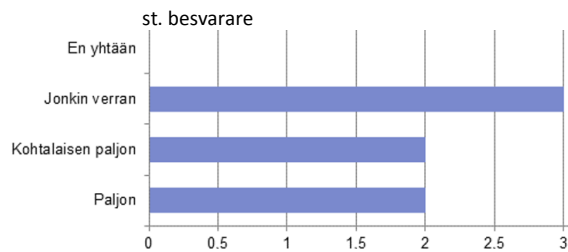
SLUTRAPPORT Projektet för tillsynen över spårbarheten (2015)

Figur 2. Webropol, svararen en länsveterinär eller överinspektör på RFV som deltog i kontrollbesöket. Svarare tot. sju. Vilket vitsord ger du innehållet i projektkontrollen och genomförandet av kontrollen som utvecklare av din kompetens?

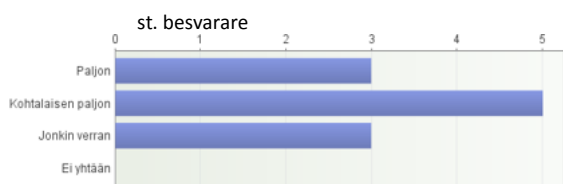

Figur 3. Webropol, svararen en kommunal tillsynsmyndighet. Svarare tot. 21. Ökade deltagandet i projektkontrollen din kompetens i fråga om tillsynen över spårbarheten?

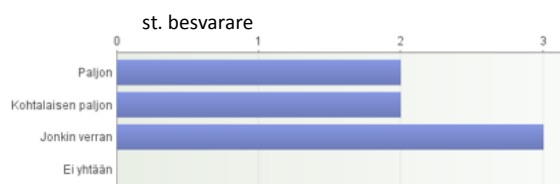

Figur 4. Webropol, svararen en länsveterinär eller överinspektör på RFV som deltog i kontrollbesöket. Svarare tot. 7. Ökade deltagandet i projektkontrollen din kompetens i fråga om tillsynen över spårbarheten?

Ett annat vägledande huvudtema i projektet utöver utvecklandet av tillsynspersonernas kompetens var utvecklande av företagarnas kompetens. Om synpunkten på denna sak frågades av myndigheterna som deltagit i projektkontrollerna. Myndigheterna bedömde att "projektkontrollen som vägledande och rådgivande kontroll i genomsnitt var rätt nyttig för företagaren". Svarens fördelning framgår av figurerna 5 och 6.

Figur 5. Webropol, svararen en kommunal tillsynsmyndighet. Svarare tot. 11. Anser du att projektkontrollen som vägledande och rådgivande kontroll var nyttig för den företagare, vars anläggning/livsmedelslokal du utövar tillsyn över?

Figur 6. Webropol, svararen en länsveterinär eller överinspektör på RFV som deltog i kontrollbesöket. Svarare tot. 7. Anser du att projektkontrollen som vägledande och rådgivande kontroll var nyttig för den företagare, som kontrollbesöket inriktades på?

6.2 Som sammandrag på basen av Webropol-enkäten vad som ska beaktas eller förbättras i nästa projekt som eventuellt ska genomföras med motsvarande sätt att närma sig saken

- Sättet på vilket projektet genomfördes delade åsikterna. Några tillsynspersoner ansåg kontrollbesöken för långa och upplevde att det borde ha varit mindre diskussion (vägledning) och mer kontrollverksamhet. Huvuddelen ansåg ändå att genomföringssättet var bra.
- Vägledningen ska vara mycket tydlig och kompakt. Nu fick projektvägledningen till huvuddelen positiv respons för sin tydlighet och ändå hade en del av de ansvariga tillsynspersonerna under projektkontrollen lämnat vägledningen oläst.
- Kontrollblanketten var som enhetlig blankett för lång. Framöver bör en så omfattande blankett styckas upp i mindre, mer lättgestaltade delar.
- De verbala frågorna och bedömningarna på kontrollblanketten delade tillsynspersonernas åsikter – en del såg argumentet att vägledningen om tillsynen ska utvecklas och förhöll sig positivt medan åter andra upplevde saken för lång, svårfattlig och tung.
- Beslutet att be varje RFV utse en projektkontaktperson visade sig på ett avgörande sätt fungera med tanke på genomförandet och fick mycket positiv respons liksom också RFV:ens deltagande i kontrollbesöken.

6.3 Responsfrågorna i slutet av projektkontrollblanketten och sammandrag av svaren

I slutet av projektkontrollblanketten stod frågor till tillsynspersonerna och de framgår av följande tabeller. Man har försökt samla liknande respons efter varandra renskrivna för var och en fråga. Siffran efter stycket/meningen visar att det antalet tillsynspersoner skrivit samma typ av svar/respons.

Synpunkter och förslag på hur spårbarshetkontrollen kunde utvecklas:
Stickprov för kontroll av ursprungslandet.
I spårbarhetstillsynen vore viktigt att tillsynen är transparent och inriktar sig på hela kedjan. I kontroller gjorda i enskilda objekt blir tillsynen över spårbarheten (den interna spårbarheten undantagen) ofta otillräcklig. Tillsynen över helheten blir nu lätt "dold". Det vore bra att få ramar för regelbundna korskontroller. 4
Vore det en bra idé att planera projektet redan i förväg så, att om och när man vet att företaget A samarbetar med företaget B så skulle man utsträcka projektet att gälla bägge företagen/företagarna?
Sådana här projekt är bra. Även om vi i vår egen enhet på grund av knappa resurser inte gjorde fler än en projektkontroll, har vi framöver ändå möjlighet att utnyttja dessa blanketter och denna erfarenhet.
Projektet kunde tas om på nytt om några år för att se om läget förändrats.
Det är bra att tillsyn över spårbarheten ska utövas i hela livsmedelskedjan, men det är bra om tyngdpunkten i tillsynen över spårbarheten ligger särskilt på anläggningar och livsmedelslokaler som tillverkar livsmedel.
Inriktade skolningar till företagarna och så, att företagaren kunde delta via distansförbindelse. De långa avstånden höjer tröskeln att ge sig iväg.
Som stöd för tillsynen önskas till företagarna riktad kort och lättläst praktisk vägledning, särskilt om spårbarhetskraven i fiskeripolitiken.
Preciseringar i hanteringen av handlingar och anteckningarna.
Det är bra att sända nya anvisningar och ändringar via e-post till tillsynspersonerna, eftersom man på fältet inte riktigt har tid att läsa Eviras sidor och särskilt att finna de saker, som ändrats. Vi har så mycket annat också än livsmedelstillsynen och resurserna är begränsade.
Tillsynen är krävande och tar tid. Det räcker inte med enbart vägledning från myndigheterna för att få informationen fram till små företagare. Intressentgruppernas roll borde ges större tyngd.

Hur bedömer du allmänt verksamheten i företagen (inställningen och det konkreta utfallet) med tanke på satsningarna på spårbarheten?

Den är bra.

De två anläggningarna jag utövar tillsyn över har en bra inställning till spårbarheten.

Inställningen har huvudsakligen varit positiv och företagen är beredda att utveckla sin verksamhet för att säkerställa spårbarheten. **2**

Saklig och ändamålsenlig vägledning om spårbarhetskraven är välkommen för dem.

Inställningen till spårbarheten och den konkreta verksamheten står i allmänhet i fin relation till den allmänna nivån i anläggningen då egenkontrollen utarbetas, uppfattas och verkställs.

I saken förekommer betydande variation företagen emellan. Företagen som satsar på spårbarheten lider av att alla företag inte satsar på saken – handlingar som åtföljer en råvara kan till exempel vara bristfälliga.

Alla företagare kräver inte all förutsatt information av råvaruleverantörerna utan nöjer sig med det som råvaruleverantören levererar.

Spårbarheten har hittills inte spelat någon särskilt stor roll i företagens verksamhet. Det ovan nämnda beror också på att man inte heller i tillsynen, nötköttet och torgförsäljningen under försommaren undantagna, inte just fäst någon uppmärksamhet vid saken. Det finns också alltid sådana företagare, som med hjälp av bristfällig dokumentation medvetet försöker dölja sina produkters/råvarors ursprung. Bristen på dokument beror i några fall också på orsaker som har med beskattningen att göra.

Ett problem är särskilt det, att man inbillar sig att spårbarheten till stor del är beroende av arbetstagarnas kunskaper/minne och varierande bokföring, men i praktiken har det inte verifierats.

Särskilt i mindre företag inser man inte alltid spårbarhetens betydelse. En motvikt till detta är åter sådana företag, där man noggrant funderat på spårbarheten och också gör interna spårbarhetskontroller för att säkerställa spårbarheten.

Små företag satsar inte på spårbarheten, men i stora företag använder man sig av systematisk märkning och uppföljning av partierna. Ett fungerande system i stora, eftersom man insett spårbarhetens betydelse.

Kontinuerligt höjda krav äventyrar meningsfullheten och lönsamheten åtminstone i de små företagarnas verksamhet.

Problemen är störst i importen och torgförsäljningen. Tillsynsmetoderna fåtaligast i tillsynen över dem.

Om företagen i och med eventuella nya författningar får nya skyldigheter som hänför sig till spårbarheten, vilket vore då i ditt tycke det bästa sättet att överföra informationen om skyldigheterna till små och medelstora företag? (T.ex. via intressentgrupper, skolningsevenemang, meddelanden, anvisningar från Evira, något annat sätt?)

Alla möjliga metoder.

Alla metoder behövs. De små företagen deltar beklagansvärt dåligt i skolningar. Om skolningen i efterhand fanns att få till exempel på webben, kunde några företagare den vägen ha nytta av en bra skolning.

I små företag är det svårt att delta i skolningar. Ett riktigt dåligt system att man själv måste söka fram information som ändras på Eviras webbplats, då man inte ens kan veta, vad som ändrats och när.

För riktigt små företag kanske via intressentgrupper. För de företagare, som inte deltar i skolningar, kunde det bästa sättet vara till exempel meddelanden från Evira, som tillsynspersonen kunde dela ut till anläggningarna. I stora anläggningar finns ofta en kvalitetschef, som deltar i skolningarna i branschen.

Evira kunde utbilda företagare under deras egna tillställningar.

Skolningstillfälle, meddelanden, anvisning från Evira. **2**

Lokala skolningar till exempel på RFV. / ökad information om lagstiftningen Evira informerar/RFV informerar.

Via intressentgrupperna. Intressentgruppernas roll och ansvar borde också annars understrykas. **3**

Anvisningarna från Evira är bra och de är till nytta för tillsynspersonen såväl i tillsynen som i vägledningen av företagaren / Enkla och exakta anvisningar från Evira. / Tillsynsanvisning som också kunde delas ut till företagarna. / I form av korta anvisningar från Evira. / Tydliga meddelanden med modellexempel från Evira. / Färdig vägledning från Evira för utdelning direkt till företagarna vore en stor lättnad för kommunen. Och kunde också skapa klarhet i vägledningarnas samstämmighet på riksnivå.

Meddelanden som sänds med e-post till företagen (vid behov via den lokala tillsynen).

Jag tycker att man borde informera om ändringar på fler än ett sätt så, att informationen säkert går hem. En del av företagarna deltar säkert gärna i skolningarna, om avståndet till evenemanget bara är skäligt. Skriftligt material behövs säkert också, men saken går sannolikt bättre hem, om en expert berättar. Praktiska frågor och tolkningar kunde också mer direkt och lätt behandlas med hjälp av utbildning.

Till exempel inskolning som Evira arrangerar.

Informationen måste komma i god tid från RFV / Evira. Några små företag använder inte någon e-post eller ens webben så många gånger är den enda lösningen att förmedla information öga mot öga.

Ett effektivt sätt att få information fram till små anläggningar är via personerna som utövar tillsyn över dem. **3**

Eviras webbplats och under tillsynsbesöket kan tillsynspersonen leverera ny information till företagaren.

Existerande vägledning är tillräcklig.

Hurdan information, skolning eller tilläggskompetens ville du få till dig själv eller till tillsynsutövare överlag med tanke på spårbarhetstillsynen?

Spårbarhetsprojektkontrollen var arbetsdryg och tidskrävande, men mycket nyttig.

Min egen kompetens i fråga om spårbarheten bygger i hög grad på Oiva-anvisningen. Jag anser att jag inte har någon särskilt exakt information om spårbarheten. Jag upplever att jag själv lär mig bäst, om en expert tydligt förklarar saken. På allmän nivå ville jag kanske hellre få konkret skolning än enbart skriftlig vägledning. Att dra upp gränser utgående från skriftlig vägledning är utmanande (vad är tillräckligt och vad inte). Jag tycker att denna projektdag var givande och jag lärde mig också själv en hel del under dagen.

Skolningar behövs också, även om detta projekt också gav en hel del extra information.

En svår fråga (spårbarheten) så skolning behövs. Och gemensamma praktiska vägledningskontroller (projektkontroller) är det bästa sättet att lära sig.

Praktisk vägledning steg för steg fungerar väl. I och med spårbarhetsprojektet fick jag personligen bra information.

Projekt och projektkontroller är ett bra sätt att öka medvetenheten om spårbarhetskraven, men skriftlig vägledning behövs också. Inspektörerna borde erbjudas tillräckligt med fördjupande skolning.

Skräddarsydd skolning om blanketter och handlingar och verksamheter som hänför sig till dem (såsom förvaringstider, innehållskrav)

Tillsynen borde ha mer resurser för utbildning.

Så fort som möjligt skolningar om nya lagar.

En kurs, där också Eviras linjedragningar tas upp / exempel på problemfall. **4**

Eviras anvisning. **3**

Anvisningar på Eviras webbplats.

Själv ville jag få direkt och tydlig information och vägledning på tryckt papper via e-post.

Från tillsynspersonerna går informationen vi fått till företagarna.

För mig själv är projektinformationen och existerande vägledning tillräcklig.

Särskilt för fiskeriprodukternas del vore det nyttigt att känna till sakerna som hänför sig till spårbarheten i större utsträckning än den lokala tillsynspersonens ansvarsområde, eftersom tillsynen fördelar sig på olika myndigheter.

Det vore bra att bättre känna till företagens olika spårbarhetspraxis och andra myndigheters roller i frågor som hänför sig till spårbarhetstillsynen.

Möjlighet att ur systemet KUTI kontrollera om någon företagare omfattas av livsmedelstillsynen (lokaler som ska anmälas).

Hurdan information, skolning eller tilläggskompetens ville du rekommendera eller få till företagarna med tanke på hanteringen av spårbarheten?

En konkret, tydlig och kort anvisning om det, vilka handlingar som ska finnas och vilken information som ska inkluderas i dem.

Mången företagare kunde dra nytta av att det i skolningen (eller annan informering) ingick konkreta exempel på det, hurdan verksamhet som motsvarar kraven. Till exempel olika dokumentmallar, som är ändamålsenliga till formatet och uppfyller kraven i lagstiftningen.

Praktiska exempel och modeller, korta tydliga anvisningar om hur spårbarheten beaktas i egenkontrollen. **5**

Skolningar.

Grundläggande skolning / skräddarsydd skolning om spårbarheten (blanketter, handlingar, verksamheter), alla små företagare har säkert inte insett hur betydande och viktig spårbarheten är. Praktiska exempel **4**

Skolningen som eventuellt arrangeras borde vara branschvíst inriktad = Endast kärnsaken skulle behandlas koncist informerad.

Eventuellt rentav besök i andra motsvarande anläggningar.

Ett sådant här kontroll-/vägledningsbesök av projektkaraktär som koncentrerar sig på en enda sak hos en företagare fungerar väl.

7 Sammandrag

Mellan mars och november år 2015 genomfördes ett av Evira lett nationellt projekt för tillsynen över spårbarheten. Kontrollobjekt var anläggningar i köttbranschen och anläggningar i fiskbranschen och utöver det några grossister och detaljhandelsbutiker och lager. Kontrollbesöken fördelade sig jämnt över hela landet och sådana gjordes inom varje regionförvaltningsverks område. Sammanlagt 30 anläggningar i köttbranschen kontrollerades. De kontrollerade anläggningarna i fiskbranschen var 22. Antalet andra kontrollerade objekt var 15. Kontrollbesöken planerades och genomfördes så, att det reserverades gott om tid för vägledande och orienterande diskussion. Såväl företagaren som tillsynspersonen vägledades och instruerades allt enligt gällande behov. I varje kontrollbesök deltog utöver objektets egen tillsynsperson också representanter för Evira och/eller regionförvaltningsverket.

Resultatet av kontrollen i projektet för tillsynen över spårbarheten gavs med vitsorden A, B, C eller D. Merparten av de kontrollerade objekten fick vitsordet A (verksamheten motsvarar kraven) eller B (små missförhållanden). Totalvitsordet C (missförhållanden som ska rättas till inom utsatt tid) fick 13 % av de kontrollerade anläggningarna i köttbranschen och 14 % av de kontrollerade anläggningarna i fiskbranschen. De andra objekten som kontrollerades i projektet (15 st.) fick vitsordet A eller B. Resultaten av kontrollerna i projektet låg på en uppmuntrande nivå. Vitsorden i kontrollerna i projektet och vitsorden i de hittills gjorda spårbarhetskontrollerna inom Oiva i objekt av motsvarande typ står till sin %-fördelning också i linje med varandra.

Utgående från resultaten av projektet kan konstateras att företagen förvarar och huvudsakligen väl, även i några konstaterade undantagsfall försvarligt, kan leverera spårbarhetsinformationen de förfogar över. Att livsmedlen är lätt

SLUTRAPPORT Projektet för tillsynen över spårbarheten (2015)

spårbara och att företagen har fungerande spårbarhetssystem utgör också ett centralt redskap att förhindra livsmedelsbedrägerier. På basen av resultaten av projektet och informationen som inkommit finns det en god grund för identifiering av livsmedelsbedrägerier till den del, som spårbarhetstillsynens metoder räcker till.

För små och medelstora företag verkar innehållsinformationen som förutsätts av handelsdokumenten vara den mest utmanande saken som ingår i spårbarheten att hantera. Kategoriska brister förekom just inte, men hanteringen av dokumenten kräver mer systematik och insikt om det, att den fastställda informationen om försändelser med livsmedel av animaliskt ursprung alltid, och i sin helhet, ska levereras den livsmedelsföretagare tillhanda, till vilken livsmedlet av animaliskt ursprung levereras. Två andra framträdande helheter och verksamhetsformer, där det förekom olika brister som hänför sig till hanteringen av spårbarheten var s.k. legoarbete och att företaget för sin räkning låter tillverka något led i tillverkningen av produkten på ett annat verksamhetsställe.

På allmänt plan kan konstateras att ju större företaget och verksamhetsstället är, desto mer uttänkta och systematiska var systemet och metoderna för hantering av spårbarheten. Å andra sidan kunde och kan också ett mikroföretag verkställa en spårbarhet av livsmedlen som uppfyller alla krav i lagstiftningen.

Resultaten som erhållits med hjälp av projektet, tillsynspersonernas synpunkter och erfarenheter, synpunkterna som representanterna för företagen kom med och andra under kontrollen nedtecknade uppgifter som hänför sig till hanteringen av spårbarheten kan framöver utnyttjas på såväl kort som lång sikt bl.a.

- vid inriktning och utveckling av tillsynen över spårbarheten
- i en allt mer preciserad tillsynsvägledning och tillsynsskolning (till såväl tillsynspersoner som företagare)
- i till små och medelstora livsmedelsföretag avsedda kosta anvisningar som innehåller stora mängder praktiska exempel.

Som en följd av det ovan nämnda kan tillsynen över spårbarheten inriktas på ett allt ändamålsenligare sätt och hanteringen av spårbarheten (i de företag, där det ännu förekommer missförhållanden i hanteringen av spårbarheten) förbättras och det stöder också för sin del allt bättre verksamheten i verksamhetsstället.

BILAGOR

Bilaga 1. Projektkontrollblankett.